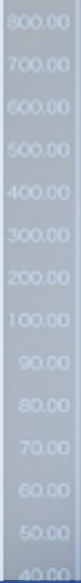




کارگزاری امین سهم



آشنایی با مفاهیم قراردادهای مشتقه (Derivative Contract)

در مباحث سرمایه‌گذاری و مدیریت مالی استفاده از ابزارهای مالی امری اجتناب‌ناپذیر است و انتخاب آن با توجه به موقعیت و شرایط بازار صورت می‌گیرد. سرمایه‌گذاران و متخصصان فن در امر سرمایه‌گذاری به دنبال سرمایه‌گذاری با حداقل ریسک در بازار و یا کاهش و انتقال آن هستند تا بتوانند به حد قابل قبولی از سود دهی دست یابند. سرمایه‌گذاران به منظور پوشش ریسک می‌توانند از قراردادهای مشتقه استفاده نمایند. ابزار مشتقه در مباحث مالی ابزاری است که ساختار پرداخت و ارزش آن از ارزش دارایی پایه و شاخص‌های مربوطه نشأت می‌گیرد. این ابزار به دارنده آن اختیار یا تعهد خرید و یا فروش یک دارایی معین را می‌دهد و ارزش آن از ارزش دارایی مربوطه مشتق می‌شود. معنای حقیقی مشتقات توافق میان دو گروه مشروط بر خروجی آتی دارایی پایه می‌باشد. دارایی پایه می‌تواند به شکل سهام، کالا، نرخ‌های بهره، صنعت ساخت‌وساز یا هر نوع دارایی دیگر باشد.



کارگزاری امین سهم

800.00
700.00
600.00
500.00
400.00
300.00
200.00
100.00
90.00
80.00
70.00
60.00
50.00
40.00



امروزه اوراق مشتقه در قالب چهار نوع قرارداد مشتقه اصلی مورد معامله قرار می‌گیرند که عبارتند از:

- قراردادهای آتی

- قراردادهای سلف

- قراردادهای اختیار معامله

- قراردادهای معاوضه

قرارداد آتی (Futures Contracts): قراردادی است که در آن دوطرف تعهد

می‌کنند که در یک تاریخ مشخص کالایی با یک کیفیت مشخص را با یک قیمت

مشخص مبادله کنند. این قراردادها در بازارهای رسمی یا بورس انجام می‌گیرند و به

نوعی نوسان‌های شدید قیمت کالا در آینده را کاهش می‌دهند. در این نوع قرارداد،

پول، کالای مورد معامله تا زمان تحویل پرداخت نمی‌شود ولی هر دوطرف معامله برای



کارگزاری امین سهم

800.00
700.00
600.00
500.00
400.00
300.00
200.00
100.00
90.00
80.00
70.00
60.00
50.00
40.00



حسن انجام معامله هنگام عقد قرارداد، ودیعه‌ای به اتاق پایا پای به عنوان وجه تضمین حسن انجام قرارداد می‌سپارند.

پیمان آتی (Forward Contracts): قراردادی است که در آن دو طرف تعهد می‌کنند که در یک تاریخ مشخص یک کالا با کیفیت مشخص را با یک قیمت مشخص مبادله کنند. این قراردادها در بازارهای غیررسمی یا خارج از بورس صورت می‌گیرند و معمولاً به علت اعتبار بالای دو طرف معامله، کل مبلغ در زمان تحویل کالا در سررسید پرداخت می‌شود.

قراردادهای سلف: قراردادی است که در آن دو طرف تعهد می‌کنند که در یک تاریخ مشخص یک کالا با کیفیت مشخص و با یک قیمت مشخص را مبادله کنند. این قرارداد در بازار غیررسمی (خارج از بورس) در کشورهای اسلامی صورت می‌گیرد. در این قراردادها کل مبلغ مورد معامله ابتدا به تحویل‌دهنده کالا پرداخت می‌شود، یعنی



کارگزاری امین سهم

800.00
700.00
600.00
500.00
400.00
300.00
200.00
100.00
90.00
80.00
70.00
60.00
50.00
40.00



تحویل دهنده کالا در ابتدا پول را می‌گیرد و در سررسید، کالا را تحویل می‌دهد. معاملات سلف به نوعی در شمار قراردادهای آتی قرار می‌گیرند. البته میان معاملات سلف و قراردادهای آتی تفاوت‌هایی وجود دارد. از آنجا که معاملات سلف در اغلب کشورها در خارج از بورس انجام می‌شود، فاقد استانداردهای لحاظ شده در قراردادهای آتی هستند. بنابراین دوطرف معامله می‌توانند قرارداد را به نحو دلخواه و براساس نیاز خود به صورت توافقی تنظیم کنند. در معاملات آتی، اتاق پایاپای (نهاد تسویه) وجود دارد که مبلغی را به‌عنوان ودیعه از هر دوطرف در هنگام عقد قرارداد دریافت می‌کند، در حالی که در قرارداد سلف، اتاق پایاپای موجود نیست و هر طرف مستقیماً نسبت به دیگری مسئول است. قراردادهای آتی در بورس کالا، تحت مقررات و نظارت کمیته معاملات است اما بازارهای سلف تحت مقررات و ضوابط خاصی نیستند.

قراردادهای استصناع: قراردادی است که در آن دوطرف تعهد می‌کنند که در یک



کارگزاری امین سهم

800.00
700.00
600.00
500.00
400.00
300.00
200.00
100.00
90.00
80.00
70.00
60.00
50.00
40.00



تاریخ مشخص، یک کالا با کیفیت مشخص را با یک قیمت مشخص مبادله کنند. این قرارداد در بازار غیررسمی (خارج از بورس) در کشورهای اسلامی صورت می‌گیرد. در این قرارداد کل مبلغ مورد معامله به صورت قسطی تا سررسید به تحویل‌دهنده کالا پرداخت می‌شود.

قراردادهای معاوضه‌ای (Swap Contracts): قراردادی است که در آن دو طرف متعهد هستند که برای مدت مشخص، دو دارایی یا منافع حاصله از دو دارایی را با کیفیت مشخص به نسبت تعیین شده، معاوضه کنند. پس از سررسید قرارداد دو دارایی یا منافع این دو دارایی به صاحبان اولیه آنها برمی‌گردد. این دارایی‌ها می‌توانند فیزیکی مثل گندم، طلا، نفت، چوب و... یا مالی مثل اوراق قرضه، مشارکت، وام و... باشند. این قرارداد به صورت غیررسمی (خارج از بورس) انجام می‌گیرد.

قراردادهای اختیار خرید (Call Option): قراردادی است که صاحب اختیار (خریدار



کارگزاری امین سهم

800.00
700.00
600.00
500.00
400.00
300.00
200.00
100.00
90.00
80.00
70.00
60.00
50.00
40.00



اختیار خرید) پس از پرداخت مبلغی مشخص به فروشنده اختیار، این حق را پیدا می‌کند که تا زمانی مشخص، دارایی مشخص را با کیفیت مشخص با قیمت مشخص، اگر بخواهد از فروشنده اختیار، خریداری کند. فروشنده اختیار خرید تا زمانی که خریدار اختیار خرید حق خود را اجرا نکرده، هیچ تعهدی در این قرارداد ندارد. زمانی که خریدار اختیار خرید حق خود را اجرا کند، فروشنده اختیار خرید اجبار دارد که تعهد را طبق قرارداد انجام دهد. به عبارتی دیگر، خریدار اختیار خرید دارای یک حق است و فروشنده اختیار خرید در زمان اجرای این حق دارای تعهد می‌شود. این یک نوع تعهد احتمالی برای فروشنده اختیار خرید تلقی می‌شود.

قراردادهای اختیار فروش (Put option): قراردادی است که صاحب اختیار (خریدار

اختیار فروش) پس از پرداخت مبلغی مشخص به فروشنده اختیار، این حق را پیدا می‌کند که تا در زمان مشخص، دارایی مشخص را با کیفیتی مشخص با قیمتی مشخص



کارگزاری امین سهم

800.00
700.00
600.00
500.00
400.00
300.00
200.00
100.00
90.00
80.00
70.00
60.00
50.00
40.00



اگر بخواهد به فروشنده اختیار بفروشد. فروشنده اختیار فروش تا زمانی که خریدار اختیار فروش حق خود را اجرا نکرده، هیچ تعهدی در این قرارداد ندارد. زمانی که خریدار اختیار فروش، حق خود را اجرا کند، فروشنده اختیار فروش اجبار دارد که تعهد را طبق قرارداد انجام دهد. به عبارتی دیگر، خریدار اختیار فروش دارای یک حق است و فروشنده اختیار فروش در زمان اجرای این حق دارای تعهد می‌شود. این یک نوع تعهد احتمالی برای فروشنده اختیار فروش تلقی می‌شود.

دکتر تارتار مدیر آموزش و توسعه بازار کارگزاری امین سهم